

Jólafundurin — skúlin og móðurmálið í dag

Nú hundrað ár fara at vera liðin síðani jólafundin, 2. jóladag 1888, har fólk komu saman við tí í ætlan »at samráðast um at verja Føroya mál og Føroya siðir« er gott høvi at skjóta upp, at føroysk málrækt fær størri rúmd innan skúlagátt bæði í fólkskúlanum og hægri skúlanum.

Tað hevur verið lagt einum av oddamonnunum í Føringafelag, R. C. Effersøe, í munn, at hann hevði ikki fostrað eitt einasta hugskot, ið hann ikki var førur fyri at greiða frá á sinum egna móðurmáli. Og yvirhøvur — undantek vóru kortini — lögdu tey, ið bóru hugsanir sínar fram í Føringatíðindum, sær nær at lata tær í snøgga føroyskan málbúna. Rendu greinskrivararnir seg í fremmand orð, royndu teir at endurgeva tað, teir hugsadu, á føroyskum — settu føroyska uppskotið fyrst og fremmandorðið í klombrum aftaná.

Soleiðis komu uppskot um eitur (forgift), nr. 7 1890, nevnd (udvalg), nr. 9 1890 og forngrípagoymsla (museum), nr. 12 1890 fram ivaleyst á fyrsta sinni.

Somu kós gingu tey fólk yvirhøvur, ið nomu lestur við lærdan háskla seinastu í farnu öld og fyrra helming av hesari öldini, fremstur teirra Jákup doktari Jakobsen, sum serliga í bók síni um Nólsoyar Páll (Hon kom út í 1912) gekk málræktarleiðina. Haðani hava vit nývirði sum skjalasavn (arkiv, Mynd (fotografi), innsigli (signet), siglingarfræði (navigation) og geykur (gøkur).

Og sama er at siga um leikan og lærdan, ið skapaði fræðimál á so mongum økjum. Nóg mikið er at nevna Rasmus á Háskúlanum við síni plantulæru og Føroya floru og Jákup Dahl við sínum bibliutýðingum.

Nú, í 1988, er yvirhøvur annað lag.

Vit kunnu taka eini tvey dømi sprottin úr útgávum í sjálvum minnisháttar-árinum:

Hervilig sjúka höttir allar heimsins tjóðir. Hon varð kend við heiti myndad av styttingini AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome). Í Føroyum hava lækarnar og málnevnd skotið upp at nevna sjúkuna **eyðkvæmi**. Eitt snøgt orð, sum liggur væl á tunguni, og sum sigur okkurt um sjúkuna.

Kortini heldur landsríkna skúlabókaforlag okkara seg til útlendska heitið, tá ið frálærutilfar skal gerast um hesa herviligu sotti.

Tað er blóðskeivt.

Sama kann sigast um lærubók, ið just er komin í bókabúðirnar.

Bókin er ætlað hægri skúlanum og víðger evni.

ið á fremmandamáli eitur politologi. Eins og øll fremmandorð, ið enda við -logi, t.d. astrologi, psykologi og sosiologi, renir hetta fremmandorðið seg imóti reglum í føroysku ljóðlæruni, tí **logi** verður á føroyskum sagt (loje).

Á kápuni framman stendur tí ikki Politologi men Stjórnmálafroði — og tað er skilagott. Men kaga vit inni í bókina, er yvirhøvur annað lag: Í stórar yvirskrift lesa vit t.d. **interessufeløg**, hóast **áhugafeløg** er snøggari og ljóðar væl í oyrunum á flestum føroyingum. Og yvirhøvur er tað so, at hævundurin í hesi bók gongur øvugt leið, verður borið saman við Føringafelagsmenn og Dr. Jakobsen. Hann setir at kalla altíð fremmandorðið fyrst og føroyska heitið í klombrum aftaná, t.d. reprodusera (t.e. endurskapa) s. 37 og antagonistiskar (ósambærlegar) s. 38.

Nett somu leið gongur máttmiklasti fjølmiðil okkara yvirhøvur. Tá ið einstak sjónvarpsfólk eru undantikin, verða fremmandorðini altíð nevnd fyrst og so føroyska heitið — eitt sindur umberandi — aftaná:

»Plátuhandlarnir í Havn selja alt fleiri og fleiri compactdiskar — ella ljómflogur, sum summi nevna teir.« »Vit siggja nú eina kapping í styrtløb ella strok, sum onkur hevur hug at nevna hesa ítróttagrein.«

Ikki hevur nóg verið skrivað um føroyska málrækt hesi seinastu árin, men í tí litla, sum er at finna, eru stak góðar niðurstøður gjørdar, t.d. henda í bók D.P. Danielsens »Í Íslandi summarið 1977«.

»Er tað eitt slag av leti, at menn heima hjá okkum sleppa bendingunum og málærni yvirhøvur. Og at teir gloypa av handahøgi hvørjum útlendskum orði, ið fyrri kjaftin rekur. Heldur enn at minna seg á okkara egna orðatilfar?«

Hesir menninir, ið eru so aldráðir at ota skrivmálið nærri og nærri at talaða blendingsmálinum. Er tað bara tí at teir ikki duga, ikki tíma, leggja seg eftir at málbera seg á føroyskum. Halda teir, at hesi »klóku« latinsku orðini eru betri bringuprýði. Hava teir tey til at breggja sær av?

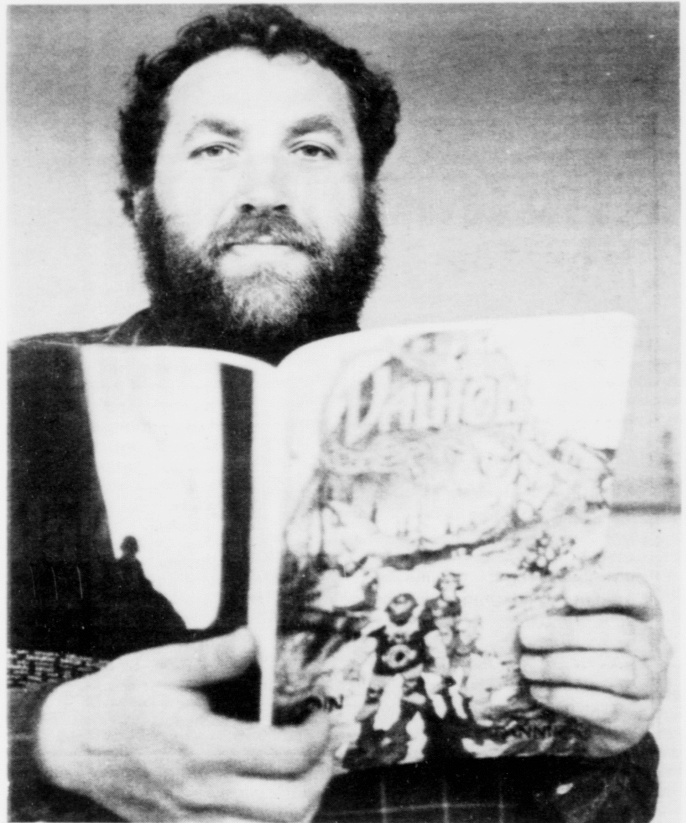
Spell er tað, at slikir menn skulu drepa mál okkara, bert tí at teir ikki tíma gera seg leysar av tí danska málinum, sum altíð melur í heysinum á teimum.

Nú hundrað ár eru liðin síðan gítina jólafundin, mátti verið hósakligt krav, at móðurmálið ikki longur stendur í klombrum, og nú mátti stundin verið

komin til handa, at kutað verður munagott av tímalinum, skúlaungdómar og børn okkara hava í donskum.

Hesir tímar áttu so sjálvsagt at verið lagdir aftrat móðurmálfrálærni og m.a. nýttir til málrækt. Og tibetur standa lærarar og næmingar ikki á berum í hesi grein, tí í slikari frálæru ber væl til at nýta bókina, »ORÐ UM ORÐ«, sum Svenning Tausen gav út í 1984 og harumframt blaðið ORÐAFAR, sum føroyska málnevndin gevur út einar fyra ferðir um árið.

Árni Dahl

FØROYSK MÁLING

Til zinktekjur: Oxydmúnja og TOL-Húsamaling.

Til asbest- og eternittekkjur: Acrylgrundara og Acrylmaling (hálvblanka ella silkiqlans).

Til zinkhúsaklædning: Oxydmúnja og TOL-Húsamaling.

Til betonghús, garðar, trappur, gólv o.s.fr.: Acrylgrundara, Acrylmaling (silkiqlans) ella Kunstharpiksmaling (matt)

Til træhús: Alkydoljubaserað Træverja. Um húsini eru málað — tá TOL-Húsamaling Acryl-Maling ella Kunstharpiksmaling.

Til træbátar: Grunda við linoljufernis ella alkydoljubaseraðari Træverju — síðan TOL-Húsamaling ella Skipslakk.

Til stálskip: Oxydmúnja ella Aðalmúnja, síðan Skipslakk.

Til loft, stór arbeiðshøli innandura o.s.fr.: plastmaling fæst fyrri 15 kr./litur, tá ið nøgðin er minst 200 litrar, og malingin verður leverað í tunnum, soleiðis at pakkitilfarið einki kostar.

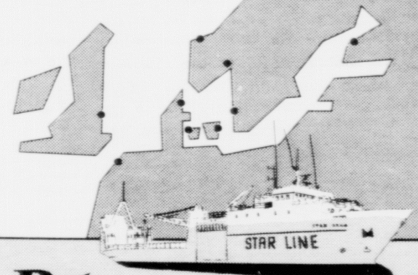
TOL-Húsamaling fæst í næstan øllum málindahandlum. Onnur sløg av omanfyri nevndu malingum fáast eisini í nógvum málindahandlum. Vörur, sum ikki fáast á plássinum, kunna vit senda við Strandferðsluni.

PF. MÁLING - 3815 Strendur

Telefon 47601 - Teles 81354

VIT FERMA

TIL FØROYA

Rúmt og trygt
-STÚTT Í NORRØNUM FARVATNI

HVØRJA VIKU

Flissingen: Mánadag
Middeffart: Mikudag
København: Hósdag
Aalborg: Friggjadag

AÐRU HVØRJA VIKU

Grimsbý: Mánadag
Halmstad: Mikudag

REGLULIGA

Trondheim
Aalesund
Vasa

STAR SHIPPING

POSTSMØGA 103 • FR 110 TÓRSHAVN
TLF. 14980 • TELEX 81215 • TELEFAX 15926